

Δυτικώς της Εγνατίας

Από τα δυτικά έμπαινε κανείς στη Θεσσαλονίκη από την πύλη του Βαρδάρη. Στην πύλη αυτήν, κατά τον 18ο αιώνα, κατέληγαν δύο δρόμοι¹. Ο νότιος ακολουθούσε την παραλιακή ακτή, με κατεύθυνση προς το Μπες Τσινάρ και μπορεί να ταυτιστεί με την μετέπειτα οδό 26ης Οκτωβρίου. Ο βορειότερος ακολουθούσε την κατεύθυνση της σημερινής οδού Μοναστηρίου. Τη χάραξη αυτή των δύο βασικών δρόμων εισόδου τη βρίσκουμε και σε σχέδιασμα του 17ου αιώνα, που εκπονήθηκε κατ' εντολή του πλοιάρχου Gravier D' Ortieres² (Εικ. 14).

Αν έβγαινε κανείς από την πύλη του Βαρδάρη και βάδιζε παράλληλα με τα τείχη, προς τα βόρεια, θα έφτανε στην Νέα Πύλη, στο ύψος της Αγίου Δημητρίου. Εκεί, ξεκινούσε ένας νέος δρόμος, ουσιαστικώς μία επέκταση της οδού Αγίου Δημητρίου, με κατεύθυνση παράλληλη προς την οδό Μοναστηρίου. Ήταν ο δρόμος που πήγαινε προς το Χαρμάνκιοϊ. Ανάμεσα στην Μοναστηρίου και το δρόμο του Χαρμάνκιοϊ, μεσολαβούσε ένα λιμνώδες έλος και κοιμητήρια. Στα 600 μέτρα, ο δρόμος του Χαρμάνκιοϊ συναντούσε την προκάτοχο της σημερινής οδού Λαγκαδά. Μετά από άλλα 800 μέτρα περίπου, συναντούσε το δρόμο που πήγαινε στο Νταούτ Μπαλί (Ωραιόκαστρο). Ο δρόμος αυτός διέσχιζε τη περιοχή Αμπελοκήπων και Σταυρούπολης και μπορεί να ταυτιστεί με την σημερινή οδό Χαλκίδης-Μεγάλου Αλεξάνδρου³. Προς νότο, διασταυρωνόταν με τις (σημερινές) οδούς Μοναστηρίου και 26ης Οκτωβρίου και έφτανε μέχρι τη θάλασσα, στο ύψος του Μπες Τσινάρ.

Το οδικό αυτό δίκτυο διέσχιζε ένα σχεδόν ακατοίκητο χώρο, με χείμαρρους και κοιμητήρια. Ο χώρος βορείως της οδού Μοναστηρίου ανήκε στην κτηματολογική περιοχή του Χαρμάνκιοϊ⁴. Ο χώρος νότια από την Μοναστηρίου ήταν η περιοχή του Μπες Τσινάρ. Στη διασταύρωση της 26ης Οκτωβρίου και του δρόμου για το Νταούτ Μπαλί, περίπου ένα χιλιόμετρο από την πύλη του Βαρδάρη, βρισκόταν το «ύδρευμα» (βρύση, πηγή) των Επτά Δέντρων, μετέπειτα γνωστό ως Μπες Τσινάρ⁵.

Από το τελευταίο τέταρτο του δέκατου ένατου και μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα, η περιοχή γύρω από την οδό Μοναστηρίου εποικίσθηκε, ως εξής:

– Στην απογραφή του 1913, βορείως της Μοναστηρίου κατοικούσαν περίπου 7.500

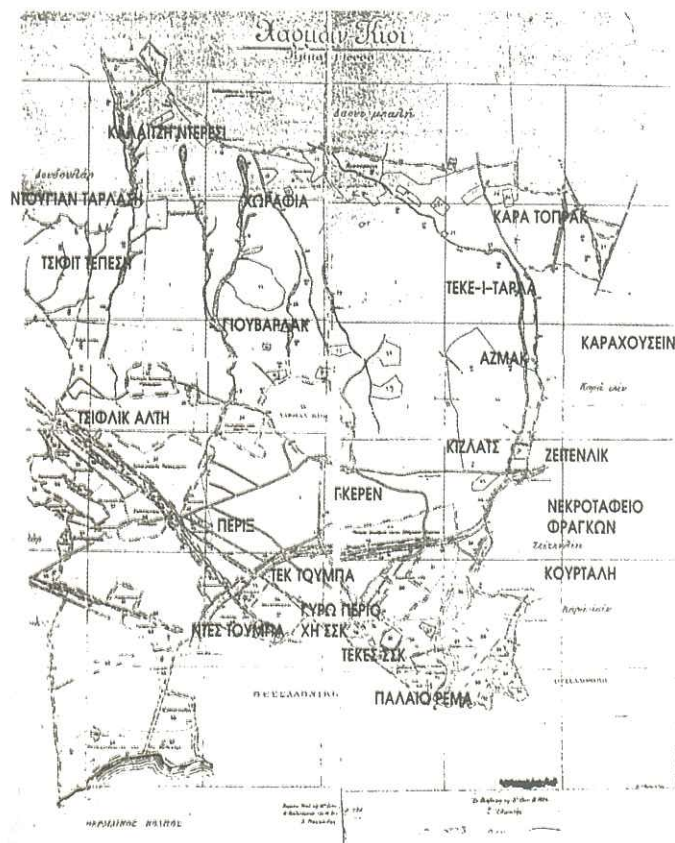

11. Απόσπασμα χάρτη του 18ου αιώνα, με τους δρόμους που ξεκινούσαν από την πύλη του Βαρδάρη.

12. Η οδός 26ης Οκτωβρίου, που οδηγούσε στο Μπες Τσινάρ, σε κάρτα που εξέδωσε ο Ιωσήφ Βαρσάνο τα πρώτα χρόνια του εικοστού αιώνα (συλλογή ΚΙΘ). Το ίδιο θέμα από φωτογραφία σε καρτποστάλ που ταχυδρομήθηκε το 1906 (δημοσιεύθηκε από τον Γιάννη Μέγα).

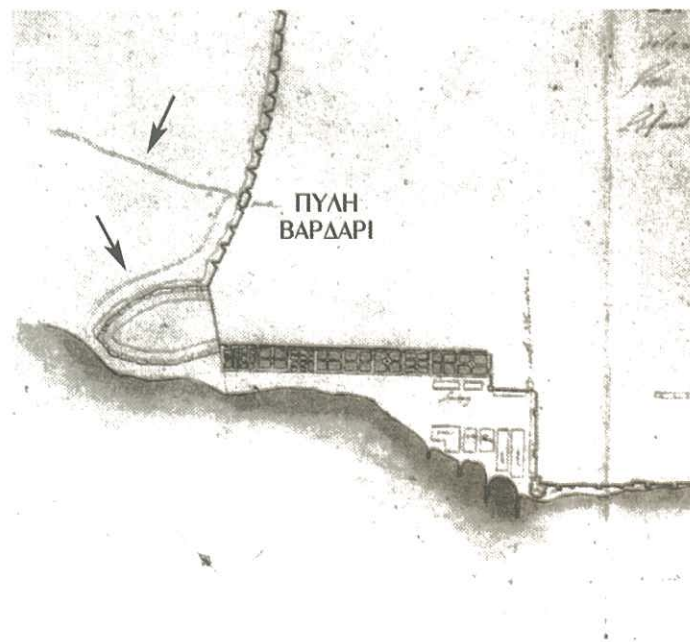

13. Χάρτης κτηματολογικής περιοχής του Χαρμάνκιοϊ με τις ονομασίες των επιμέρους περιοχών, όπως συναντώνται στα οθωμανικά κτηματολόγια. Καλύπτει τις σημερινές περιοχές Αμπελοκήπων, Σταυρούπολης, Κορδελιού, Ευόσμου.

πρόσωπα, κατανεμημένα σε πέντε συνοικίες: Μπάρα (κατέλαβε το χώρο του παλαιού έλους), Ρεζή (γύρω από το ταυτόνυμο καπνεργοστάσιο), Κιλκίς (στην περιοχή Αγίων Πάντων), Αθιγγάνων (δυτικά από τη Μπάρα) και Σταθμού Κωνσταντινουπόλεως (γύρω από τον ταυτόνυμο σιδηροδρομικό σταθμό)⁶.

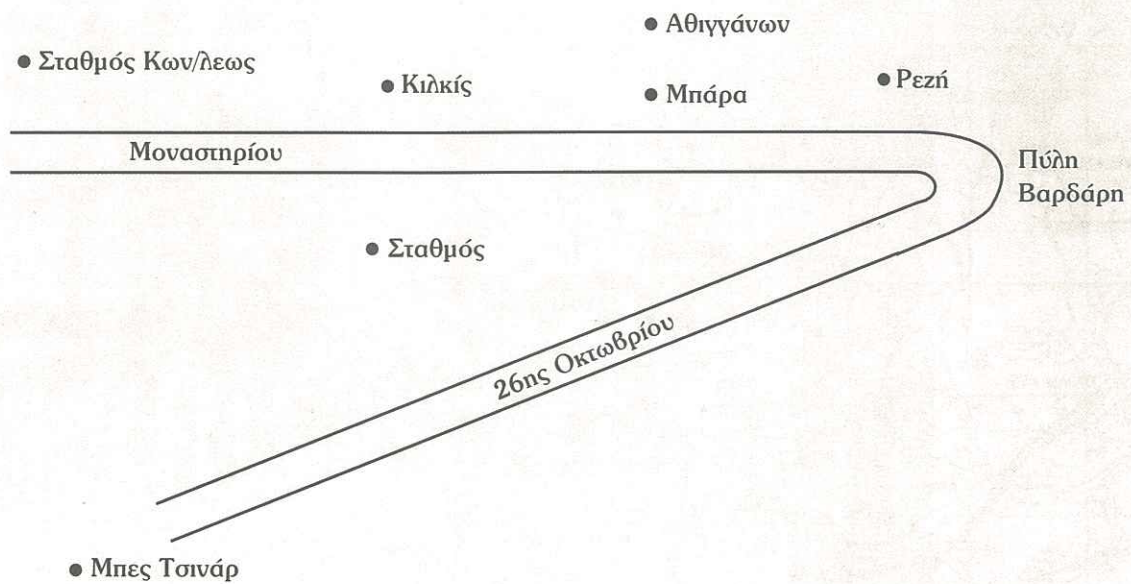
- Στην ίδια απογραφή, νοτίως της οδού Μοναστηρίου κατοικούσαν πάνω από 9.000 πρόσωπα, γύρω από τον σιδηροδρομικό σταθμό πόλεως (Ville), τον σιδηροδρομικό σταθμό Μοναστηρίου και το Μπες Τσινάρ⁷. Η περιοχή αυτή ονομαζόταν συνοικία Βαρδαρίου.

14. Απόσπασμα χαρτογραφήματος που συντάχθηκε χάριν του πλοίαρχου Gravier d' Ortieres. Διακρίνονται οι δύο βασικοί δρόμοι που ξεκινούσαν από την πύλη του Βαρδάρη (17ος αιώνας).

15. Ο κήπος του Μπες Τσινάρ σε καρποσταλ που ταχυδρομήθηκε τον Οκτώβριο του 1902, από τον Αχιλλέα Αστεριάδη στον Rene Fleuret, διεύθυνση Aignay-le Duc, France.

16. Η θέση των συνοικισμών γύρω από τις οδούς Μοναστηρίου και 26ης Οκτωβρίου στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα.

17. Ο σταθμός της γραμμής Μοναστηρίου (παλιός σταθμός), από καρτποσταλ του Ζουζακίδη, που ταχυδρομήθηκε το 1902.